

پەرچەمە ئالۆزەکانی رۆژنامەى كوردى

نەوزاد عەلى ئەحمەد- سوید

Nawzad.ali@hotmail.com



سەرەتا

هەول دەدەم لەم وتارەدا، كە لە ژێر چەند ناوئیشانیكدا كۆراوەتەو، لە كۆمەڵەك كێشەو گرت بديۆم كە رۆژنامەگەری كوردی رۆژانە رووبەر وویان دەبیتەو، دەكریت ئەم باسەو چەندان باسی تر ببە بنەمايەكو یارمەتیدەریكى واقعی بۆ گۆرانیكى نەوعی لە ئەركی رۆژنامەگەری كوردی.

سەربەخۆ، ناویك وەك پرسیار

لە كوردستاندا ئاراستەى كارى رۆژنامەنووسى بە جۆرىك ئالۆز كراوە، خۆینەر ناتوانیت جیاوازی لە نیوان ئاراستەكاندا بكات، هەندىك لە هەفتەنامەكان بۆ چەواشەكردنى خۆینەران لە ژێر تایتلى ناوی هەفتەنامەو رۆژنامەكانیان نووسىو رۆژنامەيەكى سەربەخۆ، واتە پەيامى كارى رۆژنامەكە ناخزبیبەو دەسەلاتى حزب لى دوورەو جەوگىرى حزب نییە، بەلام كە لە قەلەمو نووسینەكان ورد دەبیبەو بەشكى دانەبراون لە كایەكانى حزبو عەقلى حزب بە وەرگر دەدەن، ئەمە بەو واتایە نییە كە ئیمە كارى رىكخراوئەى حزبى رەتەكەینەو، چونكە لە هەموو جیهان ژيانى رىكخراوئەى حزبى بەشدارى لە بەرھەمھێنانى كایەكان دەكات، ئەوئەى ئیمەى سەغەت كروو ئیفلجكردنى زاراوو دەستەواژەكانەو بۆ كارىك بەكار دەھێنرین كە مەعریفە دووچارى شەرمەزارى دەكەن.

لە رەوتى رۆژنامەگەری ئەمپۆى جیهاندا زاراوئەىك نىە بە ناوی سەربەخۆبوون وەك ئەوئەى لە كوردستان گەمەى پیدەكریت، پێوانەى رۆژنامە لە جیهانى ئەمپۆدا پەيوەستە بە هەوالو راستگۆیو سەبەقو بە دواداچوونو سەرچاوەكان.

لە جیهانى دیموكراتى رۆژنامەى حزبى نەماو بەلام زۆریەى حزبەكان لە رىگای سەھمەو هەول دەدەن بە ناوی بازارگانیبەو بەشدارى لە زیانو سوودى دامەزراو رۆژنامەگەریبەكاندا بكەن و تا زۆرجارىش رۆژنامەكان بۆ مەرامەكانى خۆیان بەكار دەھینن.

ئىستفزاز لە بازارىكى بێسوود

ئاستى نووسینو داپشتنى هەوال لە كوردستاندا وەك پێویست نییە، بە تايبەتى لە هەفتەنامەكاندا، دەبیبین بەردەوام پشەت بە شیوازی ئىستفزازو تەحرىزكردنى وەرگر دەبەستن

،ئەمەو وەنەبېت ئەو ھەفتەنامانە ئاراستەى كارى ھىزىكى ئۆپۈزسىۋن بيانجولېنىت لە پىناۋى جىگرەو ھەيەكى تى دەسەلات، بەلكو زياتر بۇ بەھەرپىنكردى ھەفتەنامەكانيانە لە بازاردا، بەلام ئىستفازەكە لە بازارىكى بى سوودو بى ئەنجامەو جا سەير نىە پاش ماو ھەيەك ئەو ھەفتەنامانە نەتوانن درىژە بە كارى رۇژنامەگەرىيان بدەن و بوەستن.

وتارىكى ھەژار

رۇژنامەگەرى كوردى تا بە ئەمپۇش دەكات زياترگى بە بلاوكردەنەو ھى و تار دەدات، نەك رۇژنامەى ھەوال بېت، وتارەكانىش ناچنە خانەى كارى ھونەرى رۇژنامەگەرىبەو، چونكە زۇرجار ناوەرپۇكى بابەتى وتارەكان ئەو ھەندە كۆن مەگەر لە ئەرشىفى رۇژنامەكان ياداشت بكرىن.

وتارى رۇژنامەنووسى كوردى خالىيە لە زانىارى و دوورە لە لىكدانەو ھى رووداوەكانى رۇژ، ھىزى وتارى رۇژنامە لە ھىزى ھەوال بالاترە چونكە ھەردو خاسىەتى ھەوال و تار لە خۇى كۆدەكاتەو، ھەقە بۇ باشتر پىشقەچوونى وتارى رۇژنامەنووسى، نووسەران خۇيان لە رستەو دەستەواژەو ناونىشانى سواۋى تاناستىك مردو و دوور بخەنەو، ئەركى وتارى رۇژنامەنووسى لە ئەركى ھەوال وردترو بەرفراوانترە، بە تايبەتى لە گەياندى زانىارى نوئ و لىكدانەو ھى وردو سەرنجراكىشەردا.

نىشتمانى سەرگالىسكە

من تا ئىستا تىناگەم ئىمە بەرەو چ پاشەرۇژىك ملمانى لەگەل زەمەن دەكەين، نىشتمانى ئىمە نىشتمانى سەرگالىسكەيەو ھەر رۇژەو بەرەو ئاقارىك رەو دەكرىت! من قەرەجم خۇش دەوئت بۇيە ئاماژە بى دەدەم، ئايا ژيانى ئىمە لە چادىر دپاۋى ئەو قەرەجانە ناچىت كە لە تىرۇژى چادىرەكانيانەو ھەموو جىهان بە مولكى خۇيان دەزانن كەچى خاۋەنى يەك بست خاك نىن، 16 سالە رۇژنامەگەرىبى كوردى نەيتوانى وانەكانى پەرورەدى كوردستانى لە لاي نەو ھەكانمان و دانىشتوانى كوردستان پىرۇز بكات، تا دوئى ناۋەندى بىرپار لە بەغدا خوينىژ بو و ھەكومەتى ھەرىمىش ساوا بو!! كەچى ئەمپۇ ناۋەند ناسەقامگىرەو پىويستمان بە كاتە!! چاۋەرۋانى مىحنەتەو پىويستە گوتارى ئاراستەكراۋى رۇژنامەكانمان ئايندەخوازىن و دەستبەردارى چاندى تۆۋى ترس بن، با ھەول بدەين گالىسكەى كوردستان لەنگەرگىر بېت.

ختوكەى بەعس

ئەگەر قبولمان بېت ئەدەبىياتى بەعس بەشىك بېت لە جىنۇسايدو رەگەزپەرستى و دىكتاتورىيەت ئەو پىويستە كار بۇ سىپىنەو ھى بكەين، بە داخو ھە رۇژنامەى كوردى لە كوردستانى پىش و دواى نەمانى دەسەلاتى بەعسىش نەيتوانىو ھى لە زاراۋە رستەو دابەزىنى وئەو. ھتەسى ئەدەبىياتى رۇژنامەگەرىبى بەعس پاك بكاتەو، بۇ ئەمپۇ رەنگە زۆر ھەست بەو لەنگى و نەنگى نەكرىت، بەلام بۇ ئەوانەى لە پاشەرۇژدا لىكۆلېنەو لە بوارى رۇژنامەگەرى دەكەن ھەست بە گۆپانى نەوعى ناكەن چونكە ختوكەدانى بەعس لە حالەتى ئاگابى و بىئاگابىدا لە نرخی كەسىتتى رۇژنامەگەرىبى كوردى كەم دەكاتەو.

كارگەى كاغەز

ئىستاش لەو نەپىنىيە ناگەم بۇچى ئەو ھە شازدە سال زياترە چاكردى كارەباۋ پەيداكردى سووتەمەنى لە لايەن ھەكومەتى ھەرىم وەك ئەفسانە سەيرى دەكرىت، ئەو ھى تىدەفكرم ئەمە ئىكى تىايەو لە گومان چۆتە دەرەو!! بۇ دامەزاندنى مەكىنەى درووستكردى كاغەزى رۇژنامەگەرىش ھەمان تىفكرىم ھەيە كە بۇچى تا ئىستا كەسىك، حزىك كۆمپانىيەك ھەولى نەداۋە كارگەيەكى درووستكردى كاغەزو

كارتونو.. هتد دابمه زرينيت، ئەگەر ئيمه پلان و نه خشه مان ههبيت، ئەوه ههست بهوه دهكەين كه رۆژانه تەنيا بۆ كړيني كاغەزى رۆژنامه، ئابوورى هەريمى كوردستان هەزاران دۆلار زەرەرمەند دەكات.

ئەم بۆشاييانە پڕ بگەنەوه

دهگيرنەوه زۆر جار كه رۆژنامەى ژين تەنفيز دەكرا چەند بۆشاييەك بە رووكارى لاپەرەكاندا ديار دەكەوتن پيرەميرد بە چوارينه يەكى پەند ئاميز ياخود بە قسە يەكى نەستەق ياخود بە ئامۆزگاريەك پرى دەكردهوه، پيش زياتر له پەنجا سال پيرەميرد قەدرى فەزاي پەرهى رۆژنامەى زانيووه، كەچى ئەمرو له سەددەى دوامۆديلترين كەرەستەى تايپكردن و مەكينەى چاپدا بە ئارەزووى ديزاينكەرى رۆژنامەكان يارى بە فەزاي ماكينت دەكریت، بە تايبەتى له بارى بۆشايى نيوان ديرهكان و ژمارەى فۆنتەكاندا، رۆژنامەى كوردى لەو رووهوه رۆژنامە يەكى ويرانه، بۆ پاراستنى كەسپتى رۆژنامە پيوستە له يەكەمين لاپەرەوه تا دوا لاپەرە بابەتەكان بە يەك ژمارەى فۆنتو يەك جۆرو پيوهرى بۆشايى نيوان ديرهكان دابەزن، فەزاي ماكينت رۆژنامە لەگەل تابلۆ يەكى شيوەكارى جياوازی نييه، له هەردوو فەزايەكەدا كار بە ئيستاتيكو هارمۆنيا دەكریت.

تووڤه بوونى رەنگەكان

رۆژنامە نووس له بارى مامەلە كردن لەگەل دەوروبەرو كۆمەلگادا هيچى له سياسەتوان و سياسەتمەدار كەمتر نييه، بە تايبەتى له بواری دەروونى و مامەلە كردن لەگەل رووداوهكاندا كه يەك شتى هاوبەش كۆيان دەكاتەوه ئەويش بوونى سەبرو ئارامى و هەلنەچوونە، رۆژنامە نووسى كورد خۆى بە كەسيكى تەواوو كاميل دەزانیت و هەردەم فيزى ليدەباریت و زۆر بەى كاتەكانى بۆ سفر كردنەوهى بەرامبەر بە هەدەر دەدات، رۆژنامە نووسى كورد پيش ئەوهى له ناخى رەنگەكان بگات تۆنەكان كال دەكاتەوه و دەوروبەر تووڤه دەكات، رۆژنامە نووسى كورد تا ئيستا خۆى له نيوان دەسەلاتەكان ساغ نەكردۆتەوه، له چاو سووركردنەوهدا بەشيكە له دەسەلاتى يەكەم و له لاكۆلان و شەقاميشدا نووزەكانى دەكاتە بەشيك له دەسەلاتى چوارەم، رۆژنامە نووسانى ولاتە ديموكراتەكانى جيهان له ئەيووب بە سەبترنو له پيشمەرگەى دوينى كورستان خاكيرن.

رۆژنامە نووسى تووڤه فيزاوى، كەسيكى نامۆيه له ناو كارتيكى تەحەمولگيردا.

كۆديتاي ژنان

بە داخهوه زاكيرەى زۆر بەى پياوانى دەسەلاتدارى نيو جيهانى رۆژنامەگەرى كوردى تا ئيستا بە عەقلى چارشيوى نەسرين كار لەگەل ژنانى رۆژنامە نووس دەكەن، پياوهكان وا دەزانن ئەو وتارەى كه ژن دەينووسیت بۆنى مەتبەخو رۆن و دۆشاوى تەماتەى ليدیت، پياوهكان تا ئيستا وەك رەقيب سەيرى قەلەمى ژنان دەكەن، بە راي من پيوستە سەرەتاكانى خەباتى فيمينيستى ژنانى كورد له كوردستاندا له دابەشكردنى دەسەلاتى ئيدارەكردنى رۆژنامەكان دەست پيڤكات، ژنان پيوستە چيتر ستەمى پياوه دەسەلاتدارەكانى نيو رۆژنامەكان قبول نەكەن و كوديتاي دابەشكردنى دەسەلاتەكان بەرپابكەن.

نەتەوه يەكى بى ئەرشيف

كوردستان ئەمرو يەك پارچە رۆژنامە و كاغەزى چاپكراوه و دەتوانين ناوى لى بنئين بازارى كاغەز، كه رەشەبا هەلەكەت ئاسمانى كوردستان دەبيتە يەك پارچە له كاغەزو نايلۆن و قوماش، سەر بە هەر مالىكى كوردستان دەكەيت پره له رۆژنامە و گۆقارو بلاوكراوه، بەلام بە داخهوه تا ئيستا دەسەلاتدارانى كوردستان بيريان له پڕۆژە يەكى گەورەى ئەرشيفى نەكردۆتەوه، بە تايبەتى له سەردەمى ئەمرودا كه بە

كەمترىن پارە گەورەترىن و وردترىن و زانستىرىن ئەرشىف دادەمەزىت، رەنگە گلەيى ئەومم بىتە سەر ئەي ئەوۋە نىيە لە فلان شوپىن و فېسار شار ئەرشىف دامەزراۋە، بەلخ راستە ئەرشىفمان ھەيە بەلام وەك شوپىنكى بە نرخ بۇ پاراستنى بەلگەنامەو جىھانى رۇژنامەگەرىي كارمان لەسەر سامانە نەتەوھەيەكانمان نەكردوۋە، ئەرى ئەو بەناو ئەرشىفانەي لە كوردستان ھەن بۇ نموونە كام رۇژنامەي ئەمرو كە لە كوردستان دەردەچن لە ژمارە يەكەوۋە تا دوا ژمارەي تىايە؟! ئەرشىف پىويستە زۇرتىن بەلگەنامەو رۇژنامەو نووسراو كەلوپەل لەخۇ بگرىت.

ئەوھندەي و لاتانى ئەوروپا و ئەمريكا خەمى پاراستنى سامانى بەلگەنامەي نەتەوھەي كوردن ، دەسەتدارانى كورد نيو بە قەد خەم و نەخشەي ئەو و لاتانە بىريان لە پاراستنى بەلگەنامەكانى كورد نەكردوۋتەو، من تەنيا وەك نموونە باسى و لاتى سويد دەكەم، حكومەتى سويد بۇ نەتەوھەي كورد كىتبخانەيەكى كوردى كىردوۋتەو، بە دەلىلى ئەوھەي كە كورد نەتەوھەيەكى گەورەي بى دەولەتەو كەلەبوورو چاپكراوكانى ھەردەم موغەرەزن بۇ لەناوچوون.

دەسەتدارانى كوردستان نەك تەنيا لە كوردستان بەلكو پىويست بوو لە دەردەوھەي كوردستانىشو لە يەككىك لە و لاتە ديموكراتەكانى جىھان ئەرشىفىكى نەتەوھەي بۇ پاراستنى سامانى بەلگەنامەيى دايمەزىنن، ياخود رىكەوتنىيان لەگەل ئەرشىفى چەند و لاتىكى ئەوروپى و ئەمريكى بىرديايەو مانگانە چى رۇژنامەو گۇقارو نووسراو لە كوردستان دەردەچىت بۇيانى رەوانە بىرديبوايە، من لەو باوەرەم ئەرشىفى ئەو و لاتانە بە پارە ياخود بە سوپاسىكى زۆرەو بەلگەكانيان وەردەگرتو دەپاراست.

ئەلىكترۇنى بى ھەوال

ئەگەرچى مېژوۋى ئاشنا بوونى كورد بە دنياي تەكنۇلۇژياي كۆپپوتەرو ئامىرەكانى تى ئەلكترۇن زۆر نىيە، بەلام دەشتىت بلئىن رىژەيەكى بەرچاۋ لە كوردو خەلكى كوردستان كۆمپىتەر دەناسىتو دەزانىت كار لەسەر ئەنتەرنىت بكات، بەلام سنوورى مەبەستى بەكارھىتانمان بەرتەسكەو ئامانجى سەيركردنمان بى بەرنامەيە، زۇرتىن ژمارەي كورد تا ئىستا ئەنتەرنىت بۇ پىركدنەوھەي بۇشايە سىكىسو دەروونىيەكان بەكاردەھىنىت، ئەمەو توپىكى ديارىكراو ھەلپىزىكىش لە خوئىندەواران مونتابەعەي مالىپەرە كوردىو بىيانىيەكان وەك پىگەيەكى ھەوال و تارو لىكۆلىنەو دەكەن.

لە زۆربەي مالىپەرە كوردىيەكان ئاستى ھەوال و ھونەرى داپشتنى ھەوال لاوازەو نىيە، فەزاي مالىپەرەكان زاتر بە وتار پىر دەكرىنەو، لەو رووھەو پىشنىا دەكەم كە ھەول بىرپىت لە پال گىنگىدان بە بلاوكردنەوھەي وتار زىياترىن رووبەريان بۇ بلاوكردنەوھەي ھەوال و بە دواداچوونى رووداۋەكان تەرخان بكەن، رۇژانەش بەردەوام لەگەل بوونى ھەوالىكى گەرم مالىپەرەكانيان تازە بكەنەو.

رىكلامو كىسەل

بارى رىكلام ئەمرو بە دوئىنى پىش 5 سال بەراورد ناكىت، ئەمرو خەرىكە خاۋەن بەرژەوھەندىيەكان لە ھىزى رىكلام دەگەن و رووپەرى رۇژنامەو ھەفتەنامەو گۇقارەكان گەواھىدەرن، بەلام تا ئىستا ھەنگاۋەكانى ناردن و بلاوكردنەوھەي رىكلام لەسەر پىشنى كىسەلەو سكى لە زەوى دەخشىنىت، ھۆكارى دواكەوتنى رىكلام بۇ دەيان ھۆ دەگەرپتەو وەك؛ نەبوونى ھۆشيارى رىكلام، بە گومانەو سەيرى بارودۇخە سىياسىيەكە دەكرىت، سىقە لە نىوان سەرمایەدارو حكومەت لاوازە، پلانى دىژخايەن نىو كارى پىناكىت، سەرچاۋەي دارايى رۇژنامەي كوردى حزبەكانن، ھاۋلاتيان تەنيا وەك ئىستاتىكا سەيرى رىكلام دەكەن، پىسپورى بوارى رىكلامان نىيە... ھتد.

بۇ دەرباز بوون لە كىشەي نەبوونى رىكلام پىشنىار دەكەم كە سەرمایەدارەكان بىر لە دەركردنى رۇژنامەيەكى رۇژانە بكەنەو بە خۇرايى دابەشى بكەن، تا ئەو كاتەي پەرە بە ھۆشيارى رىكلام

دەدەدرىتو رۆژنامەكەش دەبىتتە خاوەن دارايىەكى سەربەخۆ باشتەرە لە چەند شوئىنى تايبەت لە شارو شارۆچكەكاندا دابندرئیتو بە شىۆەيەكى بەربلاوئيش دابەشكرئیت، لەو روووەو و لاتانى پيشكەوتووى جيهان خاوەنى ئەزموونىكى دەولەمەندنو دەكرئیت سوود لە ئەزموونەكانيان وەرگيردرئیت.

سەرئىچ؛ من پەرچەم بە واتاى قاقۆلى پرچ (كاكۆلى قۆ) بەكارهئتاوه، نەك بە واتاى (ئالا) وەك چۆن لە كوردستانى رۆژھەلات بەكاردەهئيرئیت.

Nawzad.ali@hotmail.com